

Gustav Fridolin,
Stadsmissionens folkhögskola

”Lite skäms jag ju...”

Stress, klass och förhandlingar om respektabilitet
bland deltagare i folkhögskolans allmänna kurser

Gustav Fridolin

EDU

Edutopia (Not) Created: Swedish Folkbildning as Ideal and Practice

Gustav Fridolin
University of Gothenburg

FORA
NO. 2 (2025): ARTICLES / Articles

Att ha hittat hem i folkhögskolan och ändå skämmas: Dubbla
känslor bland deltagare i folkhögskolans allmänna kurs

Värderad som lärande människa – eller tillbakahållen
och stressad: upplevelser av utbildning i allmän kurs på
folkhögskola

Johan Söderman
Göteborgs universitet
<https://orcid.org/0000-0002-2857-1417>

2025:2
EDUCARE

Jag närmade mig egentligen folkhögskolan med misstänksamhet. Mitt egentliga problem är ju att jag inte har något annat att göra, och det kommer inte folkhögskolan kunna hjälpa mig med. Likadant tror jag att vi alla tänker. Därför är det lite lätt att glömma att folkhögskolan faktiskt skyddar oss från att bara sitta hemma.

Jag förstår att vi var lite besvärliga för skolan. Vi tycker den ska fungera precis som vi vill, och många har bråttom. Samtidigt förstår jag väl att vi måste öppna oss för att vara i utbildning, och det kan ta lite tid. Det är som att skolan måste vinna oss först, innan vi klarar utbildningen.

Per Åsbrink, 1946 (min bearbetning)

Tidigare forskning

“De kan inte göra någonting i tid, och de kan inte hjälpa varandra eftersom de har tillräckligt med sig själv. Sedan hoppas du att några ska växa och förändras, men det händer inte ... Vi har i många år haft problem med kaffekoppar på den här skolan. Och då är det så, att om jag säger åt dig “OK, det står en kaffekopp på bordet, kan du ta med den när du går” så får man svaret “Nej, det är inte min mugg”. ... De är så fokuserade på sig själv. Bara på sig själv. ... Så var det inte för 10-15 år sedan. Då var det mer kamratskap och gemenskap. (Fejes m.fl., 2016, s. 466, min översättning)

Deltagarna uppskattar folkhögskolan, men skäms för att gå i den

“Då blev det såhär att jag alltid blev utkastad, för att jag frågade för mycket, för att jag måste veta, alltså här förstå grunden till allting för att kunna förstå det. Och då är man ute och svävar, men det är ju lite det ADHD är. Alltså, det var aldrig menat att jag skulle lyckas i den vanliga skolan.”

Deltagarna uppskattar folkhögskolan, men skäms för att gå i den

"Så som jag är uppvuxen har det alltid i alla sammanhang funnits folk som vill ha något av mig ... men så känns det inte här. Vi är alla här för att plugga. ... När jag kommer hit är jag glad, vill studera. Min lärare ser mig inte som ett barn, hon ser mig som en person som bara behöver hjälp ibland. Och ibland kan vi hjälpa våra lärare."

Deltagarna uppskattar folkhögskolan, men skäms för att gå i den

"...det var aldrig menat att jag skulle lyckas i den vanliga skolan."

"Det är alltid drabbade som går på folkhögskola. ... Du är drabbad av familjen, du är drabbad av situationen, du är drabbad av din relation, du är drabbad av någonting, det är därför allting har gått snett, du har hamnat här ... Hur ska man förklara det? Alltså, drabbad, du har blivit torterad, du har blivit pressad, på negativt sätt, när du inte riktigt kunnat komma igång med ditt liv som du borde göra det, så du ligger på något sätt back..."

Deltagarna uppskattar folkhögskolan, men skäms för att gå i den

"[På folkhögskola går inte] folk som kommer från en mer disciplinerad bakgrund ... folk som tog tag i sina studier som unga... Det kommer från disciplin, 100 procent. Vissa hade akademiska mål som unga, jag har grov respekt för såna människor. ... Det handlar om att komma från en stark familjerelation, en disciplinerad familj. När man är i tidiga tonåren har man inte mål naturligt, men man kan vilja imponera... göra sin familj glad, visa föräldrar, sen händer tonåren... livet händer... vissa klarar det andra inte, alla är inte tillräckligt starka."

Deltagarna uppskattar folkhögskolan, men skäms för att gå i den

"Shit, jag ska inte börja på folkhögskola för då kommer folk tro att jag är helt IQ-befriad, eller ett problembarn."

"...på sättet kanske folk reagerar, på sättet folk kanske blir lite... som ett förhör kan man säga, när man säger att man går på folkhögskola där liksom. Då kanske folk blir: går du på folkhögskola? Man hör ju på tonen och ett ansiktsuttryck när man kanske säger vart man pluggar till någon, då den blir såhär: Går d u [överdrivet betonat] på folkhögskola?"

"...jag skäms ju lite [över att gå på folkhögskola]..."

"...jag tyckte det var jättepinsamt att säga att jag gick folkhögskola."

Strategi 1: Maskering

"Istället för att säga att jag bor i Gottsunda, säger man att man bor i södra Uppsala för det är ju samma sak. Men du bor i Gottsunda. Det beror på vem som frågar, bor jag i Gottsunda eller Uppsala . Lite så. Men det kan man ju inte göra när man pluggar, då är det lögn. Jag pluggar ju på 'folkis'."

[Ortsnamnen i citatet har ändrats.]

Strategi 2: Distinktioner

"[R]ikemansbarn hamnar inte på folkhögskola ... det finns inte på kartan riktigt för de som är högt uppsatta, deras barn går på finskolor, om de behöver extra hjälp får de extrahjälp genom privatlektioner också vidare."

Strategi 2: Distinktioner

“Vissa är här bara för att få CSN. Vissa är ju här bara för att komma hemifrån, liksom en fritidsgård. Och vissa är här för att satsa, alltså göra något med sitt liv.”

Folkhögskolan skapar en ny stress, en fortsatt osäkerhet

*“Det här är en möjlighet, det är en möjlighet för alla. Den tanken kanske vi alla har. Det här är en möjlighet som kan göra att man **mår bättre** i framtiden, att det finns en möjlighet att **bli någonting** här. Härifrån, alltså. Det är en början. ... Ett **hopp**, kanske.”*

Folkhögskolan skapar en ny stress, en fortsatt osäkerhet

Socialt samspel.

Hur visar jag vad jag kan?

Anpassningar och acceptans för olikheter.

Om det alla gör är bra, vad betyder då min insats?

Klassrumsdiskussioner.

Hur mycket ska jag prata?

Inga betyg eller prov.

Klarade jag det?

NÄRVAROKRAVET!

När en nära lärarrelation uppnås övervinns osäkerheten

"Jag kom hit för tre år sedan, kunde inte ställa en fråga. Jag skulle aldrig räcka upp handen för att ställa en fråga. Så nervös var jag. Nu så diskuterar jag, pratar öppet, känner inte samma nervositet längre ... Man känner att man är smart, att det man säger betyder någonting, och att det är okej att svara fel, det betyder inte att du inte kan eller är dum."

När en nära lärarrelation uppnås övervinns osäkerheten

“Även om [lärarna] kanske inte [har migrationsbakgrund] så är de så involverade med oss att de ... kan skoja med oss och prata som oss, och de kan så här, amen, veta... De har kunskap om mycket, och typ de flesta lärarna här... Några bor också i förorten och så, så det känns när man själv är från en sådan miljö så känns det bra för man får känna att man passar in i skolan. Så det har gjort mycket för mig.”

När en nära lärarrelation uppnås övervinns osäkerheten

"...när [lärarna] förklarar någonting så förklarar man det som om vi inte hänger med, som om vi missat halva vår livshistoria."

"Lite bromsad känner jag mig."

"Man kan inte visa att man kan för mycket, då blir du för synlig."

När en nära lärarrelation uppnås övervinns osäkerheten

Det finns personer som inte behöver utbilda sig för att få det de behöver i livet, men ... utbildning är ett krav "för oss: för invandare, för låg klass, medelklass".

"Jag vet inte vilken social status [lärarna] har, om de kommer från förörterna, om de förstår och relaterar till oss"

Slutsatser

Deltagare uppskattar folkhögskolan, men behöver samtidigt hantera en känsla av skam för att behöva studera på folkhögskola.

Deltagarna kommer till folkhögskolan med osäkerhet om sin förmåga, uppskattar folkhögskolans arbetssätt - men de fyller samtidigt deltagarna med ny osäkerhet.

De deltagare som når en nära, erkännande relation med sina lärare övervinner osäkerheten. För en mindre grupp deltagare kvarstår osäkerheten och en lika nära lärarrelation tycks inte formos.